

Pospíšil, Ivo

Exkurs trochu osobní: můj vztah ke genologii

In: Pospíšil, Ivo. *Literární genologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 101-108

ISBN 978-80-210-6894-0; ISBN 978-80-210-6897-1 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130696>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

V. Exkurs trochu osobní: můj vztah ke genologii¹¹⁴

Genologie je poměrně mladá literárněvědná disciplína, mnohem mladší než např. také zmiňovaná komparatistika; proto je její subjektivní vnímání a aplikování stále důležité, neboť se jako vědecká disciplína ještě formuje, hledajíc si své místo v rámci literární vědy i mimo něj. Výrazněji jsem se s ní seznámil až roku 1973 ve spojitosti s vydáním prešovského sborníku *Komparatistika a genológia* (Bratislava 1973) k varšavskému mezinárodnímu sjezdu slavistů. Přitahovalo mě zvláště propojování genologie s komparatistikou, neboť ke komparatistice jsem byl už jako student systematicky veden jak na rustice (tradice jdoucí k A. N. Veselovskému a J. Polívkovi, spjatá se jmény F. Wollmana, R. Jakobsona, S. Vilinského a jejich žáků), tak na anglistice (F. Chudoba, K. Štěpaník, J. Kocmanová, L. Pantůčková) a četl jsem první práce komparatistů, kromě A. N. Veselovského zejména D. Ďurišina a známá Hrabákova skripta (vydaná 1971, jako učebnice v SPN pak roku 1976). Také mé první odbornější práce vlastně propojovaly komparatistiku (ta byla tehdy zcela dominantní), poetiku a genologii: šlo jak text o Puškinově poémě *Cikáni* (1824) jako o romantické básni ve smyslu obhajoby romantické estetiky, ačkoli šlo spíše o báseň již postromantickou (1972), a srovnávací studii *Cooper a Rusko, Turgeněv a Amerika* na pozadí rusko-amerických literárních vztahů (1973), s níž jsem vyhrál celostátní kolo studentské vědecké a odborné činnosti v literárněvědné sekci a publikoval z ní zásluhou tehdejšího šéfredaktora Ivana Dorovského malý výtah v univerzitní revue *Universitas*.¹¹⁵ Svým způsobem se tohoto okruhu týká i moje edice studentské seminární práce Ivana Dorovského k jeho jubileu, jež se týká Puškinovy básně *Volnost*.¹¹⁶ O to více posléze v diplomové práci o Leskovovi a v sérii prací o románové

114 Viz náš článek *Genologie a já*. In: Libor Pavera a kol.: *Žánrové metamorfózy v středoevropském kontextu. Metamorfozy gatunków w kontekście środkowoeuropejskim*. Sv. V. Verbum, Praha 2011, s. 8–24. 978–80–904415–8–3.

115 I. Pospíšil: *Dynamika rusko-amerických literárních vztahů od počátku do konce 19. století*. Universitas, Brno 1973, č. 5, s. 28–35.

116 Ivan Dorovský: *Ода „Вольность“ А. С. Пушкина (семинарная работа)*. Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU a Společností přátel jižních Slovanů. Ed.: Ivo Pospíšil, jazyková korektura: Natalia Čuvelevová. TRIBUN EU, Brno 2010. I. Pospíšil: *Básník, jeho vykladač a souvislosti (Juvenilie Ivana Dorovského jako zárodek badatelské dráhy)*. In: Ivan Dorovský: *Ода „Вольность“ А. С. Пушкина (семинарная работа)*. Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU a Společností

kronice a kronice obecně.¹¹⁷ To už byly texty – zejména *Labyrint kroniky* (1986, posuzovali ji Josef Hrabák a Z. Mathauser) – pohříchu genologické opírající se o dobovou teorii románu, jdoucí však dále k syžetu, anticipaci a filozofii žánru. Druhým vrcholem byla potom kniha *Genologie a proměny literatury* (Brno 1998), k níž vedly cesty v publikacích, jež postupně vznikaly z již odevzdané práce (1989) na tzv. velký doktorát (DrSc.), kterou jsem však byl z mimovědeckých důvodů nucen později stáhnout. V situaci, jejíž nepříjemné detaily ponechám raději stranou, neboť na ně možná ještě nedozrál čas, musel jsem tyto texty vydat primitivně s pomocí studentů a malého vydavatelství vlastním nákladem tak, že recenzent jedné z nich, polský slovákista Jacek Kolbuszewski je označil za samizdat.¹¹⁸ Díky přístupu tehdejšího proděkana Iva Možného jsem potom mohl publikovat svá další díla již na fakultě, a to *Fenomén šílenství v ruské literatuře 19. a 20. století* (Masarykova univerzita, Brno 1995), jež vznikl jako výstup ročního projektu ze Sorosovy nadace, a spolu s nynějším prof. Milošem Zelenkou knihu *René Wellek a meziválečné Československo. Ke kořenům strukturální estetiky* (Masarykova univerzita, Brno 1996). Můj podíl spočíval v první teoretické kapitole a v překladu hovorů P. Demetze a R. Wellka z angličtiny z čas. L. Matejky *Cross Currents* z konce 80. let 20. století (kniha byla a je v ČR záměrně zcela ignorována, dosud není v žádné publikaci o Wellkovi vydané u nás citována, i když jde o jedinou monografii o Wellkovi; předtím vyšla monografie jeho amerického žáka M. Bucca, ale ta se nezabývá jeho meziválečným obdobím, tudíž není komplexní), která (především zásluhou M. Zelenky) mapuje jeho meziválečné působení, vytváří most k metodologii jeho pozdější americké tvorby a uvádí ho do souvislosti s ruským formalismem, českým strukturalismem a fenomenologií, vyrovnávajíc se s koncepcemi V. Erlicha a O. Suse, zvláště v mé úvodní kapitole). Kniha o šílenství, jejíž téma mě napadlo za pobytu v Dánsku v roce 1985 ve společnosti profesorů Eigila Steffensena a Petera Madsena, měla také genologické jádro: zkoumal jsem, jak se tento fenomén promítá do tvaru a zejména žánru literatury; zde byly nejdůležitější partie o Puškinovi a Dostojevském. Všechno to vyrůstalo jednak z wollmanovských (eidologických) i jiných tradic brněnské filologie, zejména slavistiky a rusistiky, v níž se studovaly literární směry a žánry, jednak z nových podnětů, jež jsem měl načteny z ruské, německé, polské a hlavně anglosaské produkce. Sám soupis knih a časopiseckých studií

---

přátel jižních Slovanů. Ed.: Ivo Pospíšil, jazyková korektura: Natalia Čuveliová. TRIBUN EU, Brno 2010, s. 3–13.

117 Viz naše práce *Typologie a poetika Leskovovy románové kroniky*. Rigorózní práce. Brno 1975. *Ruská románové kroniky*, Brno 1983. *Labyrint kroniky*. Brno 1986.

118 Viz rec.: Ivo Pospíšil: *Rozpětí žánru*. Brno 1992, s. 170. Nákladem autora, nákl. 200 ks. Jacek Kolbuszewski, Wrocław, *Zagadnienia rodzajów literackich*, z. 1–2/1994, s. 178–180.

dokládá, že genologie tu zjevně převažovala¹¹⁹, i když jsem se zabýval i jinými okruhy, zejména dějinami a metodologií slavistiky, areálovými studii a střední Evropou (z této produkce je také rozsáhlá bibliografie, kterou tu ovšem neuvádím; odkazuji však na svoji nejnovější, knižně vydanou výběrovou bibliografii¹²⁰).

Začněme u samotného pojmu, který dodnes činí řadě studentů, ale i kolegů, tedy často přímo literárních vědců, potíže, neboť jej zaměňují s geneologií. Charakteristické také je, že se slovo ujalo pouze v prostředí polském, slovenském, českém, zřídka

119 Viz naši studii *Genologie dnes a jeden ruský příklad* (In: *Genologické a meziliterárne štúdie* 2. Ed. Viera Žemberová. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Literárnovedný zborník č. 31, Prešov 2010, s. 7–12), kde uvádíme naše studie knihy z genologie za posledních zhruba třicet let, mj.: Ruská románová kronika. Brno 1983. Labyrint kroniky. Brno 1986. Genologické pojmy a žánrové hranice (problém tzv. románové kroniky) Slavia 1981, seš. 3–4, s. 381–389. Genologie – výhledy a úskalí. Čs. rusistika 1981, č. 2, s. 66–69. Genologie a proměny literatury. Brno 1998. Ключевые проблемы современной генологии и концепция «жанрового объема». In: *Litteraria Humanitas – genologické studie* I., Brno 1990, s. 47–58. Problém genologických koncepcí. Slovenská literatúra 1988, č. 4, s. 298–313. V. G. Bělsinskij a genologické aspekty literární kritiky. Slavica Slovaca 1988, s. 132–137. Some Comments on Contemporary Czechoslovak Slavonic Genology. In: *Zagadnienia rodzajów literackich*, XXXIV, 1–2, 1993, s. 91–100. Проблема возникновения и генезиса русского романа. In: *Litteraria Humanitas* III, *Východ – Západ. Genologické studie*, FF MU Brno 1995, s. 57–74. Slovenský literárněvědný trojúhelník: komparatistika – genologie – translatologie. In: *Brněnská slavistika a česko-slovenské vztahy*. Editor: Ivo Pospíšil. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 1998, s. 45–58. Barokní literatura z pohledu komparativně genologické slavistiky. K barokologickým studiím Milana Kopeckého. Slavia 1998, roč. 67, seš. 3, s. 349–356. Ruský román. Nástin utváření žánru do konce 19. století. Masarykova univerzita, Brno 1998. Integrovaná žánrová typologie (Komparativní genologie). Projekt – metodologie – terminologie – struktura oboru – studie. Hlavní autoři: Ivo Pospíšil – Jirí Gazda – Jan Holzer. Editor: Ivo Pospíšil. Masarykova univerzita, Brno 1999. Žánrové metamorfózy v středoevropském kontextu, sv. I. (spoluautor Libor Pavera). Istenis, Brno 2003 (Na úvod, spolu s Liborem Paverou, studie *Literární žánry a genologie: jistoty a hledání*, s. 8–36, *Kronika*, s. 47–52, *Cestopis jako faktor dynamizace, pohybu poetiky a žánrových systémů*, s. 70–79). Problémy a souvislosti současné genologie. *Studia Moravica* II. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Moravica 2, Universitas Palackého v Olomouci, Olomouc 2004, s. 29–46. Genologie a žánrovost. In: *Významové a výrazové přeměny v umění 20. století*. FF Prešovské univerzity, Prešov 2005, s. 111–131. Ruský román znovu navštívený. Historie, uzlové body vývoje, teorie a mezinárodní souvislosti: Od počátků k výhledu do současnosti. Ed.: Jaroslav Malina, obálka, grafická a typografická úprava Josef Zeman – Tomáš Mořkovský, Martin Čuta, ilustrace Boris Jirků. Nadace Universitas, Edice Scientia, Akademické nakladatelství CERM v Brně, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA v Brně, Brno 2005. Брненская школа литературной компаративистики и генологии/жанрологии и ареальное изучение славистики: ее истоки в контекстуальных связях. In: *Izučavanje slovenskih jezika, književnosti i kultura kao inoslovenskih i stranich*. Red. Bogoljub Stankovič. MAPRJAL, Slavističko društvo Srbije, Beograd 2008, s. 278–293. Aspekty i konteksty transformacji gatunkowych (refleksje i komentarze). In: *Awangardowa encyklopedia czyli Słownik rozumowany nauk, sztuk a rzemiosł różnych*. Prace ofiarowane Profesorowi Gregorzowi Gaździcie. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 27–42. Genologie: hledání nové identity. Genologické a meziliterárne štúdie 3. Ed. Viera Žemberová. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Literárnovedný zborník č. 33, Prešov 2010, s. 5–17. V tomto sumarizačním článku využíváme podnětů našich nejnovějších, již publikovaných textů o genologii.

120 Výběrová bibliografie 1972–2012. Prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc. Vydává Ústav slavistiky FF MU ve spolupráci s Českou asociací slavistů. Red.: Mgr. Josef Šaur, TRIBUN EU, Brno 2012, 294 s.

německém (spíše Gattungstheorie), ale nikdy francouzském, kde vlastně vzniklo. Svědčí o tom také absence genologie v řadě novějších příruček z teorie literatury, o nichž jsme již psali.¹²¹

V minulosti jsem se díval na genologii jako na naději a snad i jádro seriózní literární vědy, která již tím, že se vydělovala z poetiky a vymaňovala se z rigidní metodologie, spojovala diachronní a synchronní bádání a scelovala vnitřní a vnější okruh literární vědy, mohla sehrát podstatnou roli. Takto byly koncipovány mé články a reflexe svou genezí sahající do druhé poloviny 70. let 20. století a publikačně k počátku 80. let a samozřejmě dále k dnešku. V poslední době však nad nimi převažuje jistá skepse.¹²² Nejde jen o změny rozsahu genologie a její místo mezi literárněvědnými disciplínami od doby, kdy tento pojem Paul van Tieghem vymyslel a snažil se upevnit, ale vůbec o zkoumání žánrů jako takových a jeho autonomii v reflexích o literatuře. Název jednoho mého článku je parafrází vlastní rusistické knížky koncentrující studie, jejichž dominantou je také hledání vlastní identity, tentokrát ruské literatury.¹²³

Na jedné straně je genologie zahlcena konkrétním materiálem, který dále rozmývá, rozptyluje, rozmazává a rozostřuje skutečné i hypotetické hranice žánrů. Dnes je takových literárních děl většina, převažuje v nich specifické, tedy fenotyp, nad obecným, tedy genotypem. Změny přináší zejména revoluce v technologii.

Jak již vícekrát uvedeno, Polsko je zemí žánrových bádání a genologie, vědy o literárních žánrech; genologii sice vymyslel Paul van Tichem (snad až roku 1938), ale jsou to právě Poláci, kteří dosud vydávají jediný genologický časopis v Evropě – *Zagadnienia Rodzajów Literackich*. Polská genologická bádání jsou dnes rozrůzněná. Možná je toto situací vinna sama genologie a genologové, kteří jsou ve svém genologickém ghettu příliš uzavření, že málokdo se například odváží vytvořit nějakou obecnější knihu, kde by genologie dostala určitou nověji vymezenou pozici, a dostala se tak jako výlučná disciplína do širšího povědomí. Největší chybou je ovšem to, co jinde nazývám disperzí a míjením: ani genologové v Polsku jeden druhého nerespektují. Kromě tradičního centra lodžského, dříve i vřatislavského (wrocławského) jsou tu zájmové genologické skupiny

---

121 Viz např. N. D. Tamarčenko, V. I. Tjupa, S. N. Brojtman: *Terija literatury I. Teorija chudožestvennogo diskursa. Teoretičeskaja poetika. II. Istoričeskaja poetika*. Academia, Moskva 2007. I. V. Fomenko: *Praktičeskaja poetika*. Akademija, Moskva 2006. E. J. Fesenko: *Teorija literatury*. Fond „Mir“, Akademičeskij Proekt, Moskva 2008.

122 Např. Místo genologie dnes: nové problémy. In: *Genologické a medziliterárne štúdie 1*. Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešoviensis. Literárnovedný zborník 29, zostavila: Viera Žemberová, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov 2009, s. 5–17, již výše uvedenou Genologie dnes a jeden ruský příklad (Prešov 2010). Viz také *Nové výzvy literární genologii, připraveno pro revue STIL (Beograd)*, 2010.

123 I. Pospíšil: *Pátrání po nové identitě. Rusistické a vztahové reflexe*. SvN Regiony, Středoevropské centrum slovanských studií, Brno 2008.

leckde jinde, snad na každé větší univerzitě, kde se pěstuje literárněvědná polonistika nebo slavistika (jiné filologie genologii poněkud míjejí), ale lodžské centrum v nich není jaksi přítomno: totéž lze ostatně pozorovat na Slovensku, ale i v českém prostoru: genologové o sobě nevědí, nebo spíše vědět nechtějí. Tato rozptýlenost a existence více autoritativních diskursů není jen šokující; bez vědomí širších souvislostí a heterogenity konceptů genologie nelze zajistit ani specifické žánrové vidění literatury, jehož hodnota byla nejednou uznána a není třeba ji znovu dokazovat.

Ani předpokládáním konzervatismem literární vědy tento stav nelze zdůvodnit. Polští fenomenologové stáli u zrodu novější fáze genologie a polská genologie z Lodže představuje metodologický a materiálový vrchol genologie světové: úspěšné pokusy o syntézu v časopise *Zagadnienia rodzajów literackich*, v slovníku, jenž tam od konce 50. let 20. století vycházel, a *Slovníku literárních rodů a žánrů* v redakci Grzegorza Gazdy a Słowini Tynecké-Makowské, to dokládají.¹²⁴ Nicméně ani zde nejsou genologové zdaleka jednotni v tom, co genologie znamená, jakou má strukturu, čím by se měla primárně zabývat a kam má dnes směřovat.

Svědčí o tom i souborné svazky *Genologia dzisiaj* (2000) a *Polska genologia literacka* (2007).¹²⁵ Autoři prvního souboru především vytyčují nový okruh genologie.

Druhý, novější svazek, se antologicky vrací k dějinám polské genologie, zejména ve studii jednoho z editorů Romualda Cudaka, který se také odvolává na zelenohorský svazek *Genologia i konteksty*.¹²⁶ Celý svazek je koncipován jako antologie reprezentativních genologických textů, v nichž kromě E. Balcerzana a S. Bambuse, prezentovaných ve výše uvedené práci, B. Witoszové a Ryszarda Nycze a dalších jsou i klasici polské genologie Stefania Skwarczyńska, Jan Trzynadlowski a Teresa Michałowska. V podstatě se ukazuje, že polská genologie směřovala spíše k rozšiřování badatelského pole nové disciplíny, k jiným druhům umění (film), ale také k novým médiím a z něho vyplývajícím metodologickým posunům.

Krizi genologie představuje jistě i fakt, že genologové nebo – chcete-li – teoretici žánrů o sobě jakoby vzájemně nevěděli, spíše se však záměrně ignorují, neboť, jak někteří říkají, jsou každý v jiném diskursu, i když se zabývají stejným objektem. Takto působí nejen fakt, že takřka v mateřské zemi genologie Polsku je několik center genologie, která o sobě nepíší, tj. de facto neexistuje žádná diskuse, polemika apod., ale i to, že autoři,

124 *Słownik rodzajów i gatunków literackich*. Pod redakcją Grzegorza Gazdy i Słowini Tyneckiej-Makowskiej. UNIVERSITAS, Kraków 2006.

125 *Genologia dzisiaj*. Prace zbiorowe pod redakcją Włodzimierza Boleckiego i Ireneusza Opackiego. Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2000. *Polska genologia literacka*. Red. Danuta Ostaszewska, Romuald Cudak. PWN, Warszawa 2007.

126 *Genologia i konteksty*. Red. C. Dutka, M. Mikołajczak. Zielona Góra 2000.

kteří se žánry nikdy předtím nezabývali, ve svých nových knihách o žánrech jsou schopni ignorovat takřka celou vědní disciplínu, když komunikují jen s některými autory stojícími ve své většině mimo koncept genologie.

Zdá se, že problematika literárních žánrů bude i nadále fungovat – jak jsme již dříve uvedli – dichotomně: jednak jako součást speciální literárněvědné subdisciplíny, tedy s vyhraněným, ozvláštněným pohledem na žánr jako ontickou kategorii literatury, jedinou možnou podobu její existence, jednak jako tradiční složka historické a teoretické poetiky, která je chápána popisně eidologicky, resp. morfologicky.¹²⁷

Je nutno jaksi automaticky předpokládat, že nové žánry musí znamenat zásadní proměnu přístupů k žánrům a genologii jako takové? Nebo ještě jinak? Jsou ty nové žánry tak zcela nové, nebo jsou nová spíše média, tedy jejich zprostředkovatelé? Lze se právem domnívat, že nové útvary musí změnit i přístupy k jejich zkoumání, současně však tu zůstává základní fraktura žánrů, a tedy i zásady genologických bádání.

Ostatně sám nejnovější slovník, jenž reflektuje technologickou revoluci¹²⁸, ukazuje, jakým způsobem docházelo k proměně žánrového systému postupnou trivializací žánrů a hledáním způsobů jejich snadnějšího zpřístupnění recipientovi. Na jedné straně je to oslabování estetické funkce umění, již zmíněná celková trivializace literatury, v poslední době komplementarita literárních textů v e-prostředí. Především to ukazuje na to, že literatura je především velmi složitý objekt k vnímání a že recipient zjevně – také pod tlakem nových technologií – opět ještě více mentálně zpohodlněl a změnil svůj přístup k literárnímu artefaktu potřebou permanentní vizualizace a interaktivity. Charakteristický je

127 Viz některé naše novější genologické studie, kde jsou odkazy naše genologické knihy a články od roku 1977 včetně knihy *Genologie a proměny literatury* (1998): *Genologie a žánrovost*. In: *Významové a výrazové premeny v umění 20. storočia*. FF Prešovské univerzity, Prešov 2005, s. 111–131. Místo genologie dnes: nové problémy. In: *Genologické a medziliterárne štúdie 1*. Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. Literárnovedný zborník 29, zostavila: Viera Žemberová, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov 2009, s. 5–17. *Historicita a žánrovost*. F. M. Dostojevskij a komparatisticko-genologický aspekt. In: *Genologické a medziliterárne štúdie*. Priebečníky umenia a vedy. Acta facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. Literárnovedný zborník 22, zostavila: Viera Žemberová, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov 2009, s. 56–72. *Nové výzvy literárni genologii*. STIL 9, Beograd 2010, s. 283–293. *Genologie a česká literární věda (Úvod a několik komentářů k tématu)*. In: *Věda a technika v Československu v letech 1945–1960*. Eds: Igor Janovský, Jana Kleinová, Hynek Střítecký. Národní technické muzeum, Praha 2010, s. 423–432. *Genologie dnes a jeden ruský příklad*. In: *Genologické a medziliterárne štúdie 2*. Ed. Viera Žemberová. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Literárnovedný zborník č. 31, Prešov 2010, s. 7–12. *Genologie: hledání nové identity*. Genologické a medziliterárne štúdie 3. Ed. Viera Žemberová. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Literárnovedný zborník č. 33, Prešov 2010, s. 5–17.

128 Potrykus-Woźniak, P.: *Słownik nowych gatunków i zjawisk literackich*. ParkEdukacja, Warszawska – Bielsko-Biała 2010. *Naše rec.: Nové literární žánry – nová genologie?* (Paulina Potrykus-Woźniak: *Słownik Nowych gatunków i zjawisk literackich*. ParkEdukacja, Warszawska – Bielsko-Biała 2010). *Opera Slavica* 2011, roč. XXI., č. 1, s. 54–56.

již název slovníku, neboť kromě pojmu „žánr“ (gatunek) je tu „jev“, „útvár“ (zjawisko) – to nomenklaturně rozkolísává pevnou žánrovou systematiku. Mezi hesly jsou – jak již naznačeno – žánry nenové, resp. nové spíše pro 19. a 20. století, jako jsou vědeckofantastická literatura, horror, comics, literární koláž, happening, graffiti, literatura faktu, cestopis, performance, pitaval, kronikální román, detektivka/policejní/kriminální román, feuilleton-roman (powieść zeszytowa), reportáž, fejeton, esej, filmový a televizní scénář, thriller, western, mezi nimi však relativně zcela nové, jako jsou mailart, blog, mikroblog, poezie SMS, internetová poezie, hypertextový román, mluvená kniha, cyberpunk, internetový časopis, mobilová literatura (literatura komórkowa), mural aj. Sám slovník vytváří svou podobou také svébytný žánr: každé heslo doprovázejí obrázky nebo fotografie (např. z filmů), je graficky nápadné.

1) Slovník je potřebný, aktuální.

2) Je hlavně pro Poláky. Doporučená sekundární literatura k jednotlivým heslům je polská nebo do polštiny přeložená, hesla mají obecnou a specificky polskou část.

3) Vše tu není zcela nové, jsou tu žánry starší, dávno známé (viz výše).

4) Je tu patrná terminologická rozkolísanost a typologická rozrůzněnost.

5) Slovník ukazuje nezbytí jistého normativismu a vytyčování pohyblivých a dynamických, ale přece jen hranic žánrů.

6) Žánr je tu spíše záchytným bodem: není literatury bez žánrovosti, bez žánrového povědomí.

To, že slovník obsahuje i starší, známé a zavedené žánry, současně ukazuje, že ani radikální posuny a vznik nových žánrů nejsou tak ostré, jak by se zdálo. Nihil novi sub sole, vše vzniká různým kontaminováním již známého novými technologickými mediátory, které však zasahují i do vnitřní stavby žánru.

Dnešní aluzivnost literatury, která vyrůstá z jiného textu, nabývá podob vědeckého pojednání na okraji esejistiky, beletrie a vědeckého diskurzu, rozmývá dosavadní hranice krásné literatury a míří jinam, za meze běžných žánrů. Nejde jen o objevování nových témat a problémových okruhů (feminismus, genderová témata, postkoloniální produkce, elektronická média, internet, facebooky aj.), ani o skutečnou radikální transformaci žánrového systému, jak se to dělo v romantismu nebo moderně, ale o následování postmoderního trendu, jenž vytváří celé na sobě naskládané vrstvy, v jejichž případech nelze hovořit o jednotlivých žánrech, ale spíše o žánrových společenstvích. Na to nemůže genologie nereagovat, a to v počáteční fázi především jistou bezradností. Opakuji: nejde ani tak o nové technologické prostředky šíření textů, o možnosti jinak nakládat s textem a texty, ale o kvalitativně nový prvek permanentní přestavby nikoli žánrového systému, ale samotné žánrové struktury. Genologie stojí před jevy, které již nejsou jen

mechanickým rozšiřováním jejího prostoru, jak jsem o tom také psal, ale před zásadní proměnou svého předmětu.